

Συλλογή της Νομολογίας

(Υπόθεση T-308/18)

Hamas
κατά
Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου (πρώτο τμήμα)
της 4ης Σεπτεμβρίου 2019

«Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων στο πλαίσιο της καταπολεμήσεως της τρομοκρατίας – Δέσμευση κεφαλαίων – Δυνατότητα να χαρακτηριστεί αρχή τρίτου κράτους ως αρμόδια αρχή κατά την έννοια της κοινής θέσεως 2001/931/ΚΕΠΠΑ – Πραγματική βάση των αποφάσεων περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Πλήρη εκτιμήσεως – Αρχή περί μη επεμβάσεως – Δικαιώματα άμυνας – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Κύρωση των πράξεων του Συμβουλίου»

1. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων στο πλαίσιο της καταπολεμήσεως της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Λήψη ή διατήρηση σε ισχύ βάσει εθνικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Αρμόδια για την έκδοση της εν λόγω εθνικής αποφάσεως αρχή – Έννοια – Αρχή τρίτου κράτους – Εμπίπτει (Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 54, 55)

2. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Λήψη ή διατήρηση των μέτρων βάσει εθνικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων που λαμβάνεται από αρχή τρίτου κράτους – Επιτρέπεται – Προϋπόθεση – Εθνική απόφαση που εκδίδεται υπό συνθήκες σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Υποχρέωση του Συμβουλίου να προβεί στον σχετικό έλεγχο – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Περιεχόμενο (Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 58-61)

3. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Λήψη ή διατήρηση των μέτρων βάσει εθνικής

αποφάσεως περί διενέργειας έρευνας και ανακριτικών πράξεων ή περί ασκήσεως ποινικής διώξεως – Αρμόδια για την έκδοση της εν λόγω εθνικής αποφάσεως αρχή – Έννοια – Διοικητική αρχή – Εμπίπτει – Προϋποθέσεις
(Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 82-85)

4. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Λήψη ή διατήρηση των μέτρων βάσει εθνικής αποφάσεως περί διενέργειας έρευνας και ανακριτικών πράξεων ή περί ασκήσεως ποινικής διώξεως ή περί καταδίκης – Δεν απαιτείται εθνική απόφαση που να εντάσσεται στο πλαίσιο ποινικής διαδικασίας *stricto sensu* – Προϋποθέσεις
(Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 91,92)

5. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Δικαιολόγηση – Σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων – Δικαστικός έλεγχος – Περιεχόμενο
(Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 101-105)

6. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Υποχρέωση καλόπιστης συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Λήψη ή διατήρηση των μέτρων βάσει εθνικής αποφάσεως περί διενέργειας έρευνας και ανακριτικών πράξεων ή περί ασκήσεως ποινικής διώξεως ή περί καταδίκης – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Περιεχόμενο – Εθνική καταδικαστική απόφαση – Δεν απαιτείται παράθεση των σοβαρών και αξιόπιστων αποδείξεων ή ενδείξεων στις οποίες στηρίζεται η εθνική απόφαση
(Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 4)

(βλ. σκέψεις 127-133, 136, 207)

7. Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Διατήρηση βάσει εθνικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Εθνική απόφαση που δεν μπορεί πλέον να δικαιολογήσει αφεαυτής το συμπέρασμα ότι εξακολουθεί να υφίσταται κίνδυνος αναμείξεως σε τρομοκρατικές δραστηριότητες – Υποχρέωση του Συμβουλίου να λάβει υπόψη πλέον πρόσφατα πραγματικά στοιχεία καταδεικνύοντα ότι ο εν λόγω κίνδυνος εξακολουθεί να υφίσταται
(Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου, άρθρο 1 § 6)

(βλ. σκέψεις 138, 139)

8. *Ευρωπαϊκή Ένωση – Δικαστικός έλεγχος της νομιμότητας των πράξεων των θεσμικών οργάνων – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Διατήρηση βάσει εθνικής αποφάσεως περί δεσμεύσεως κεφαλαίων – Έκταση του ελέγχου – Έλεγχος επί όλων των στοιχείων στα οποία στηρίχθηκε η απόδειξη ότι εξακολουθεί να υφίσταται ο κίνδυνος αναμείξεως σε τρομοκρατικές δραστηριότητες – Στοιχεία τα οποία δεν αντλούνται άπαντα από εθνική απόφαση εκδοθείσα από αρμόδια αρχή – Δεν ασκεί επιρροή (Άρθρο 296 ΣΛΕΕ)*

(βλ. σκέψεις 147, 148, 165, 168-171)

9. *Κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Δέσμευση κεφαλαίων – Κανονισμός 2580/2001 – Πεδίο εφαρμογής – Ένοπλη σύγκρουση κατά την έννοια του διεθνούς ανθρωπιστικού δικαίου – Εμπίπτει (Κοινή θέση 2001/931 του Συμβουλίου· κανονισμός 2580/2001 του Συμβουλίου)*

(βλ. σκέψεις 212, 213)

10. *Δίκαιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αρχές – Δικαιώματα άμυνας – Δικαίωμα αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας – Ειδικά περιοριστικά μέτρα κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας – Απόφαση δεσμεύσεως κεφαλαίων – Υποχρέωση γνωστοποίησης των επιβαρυντικών στοιχείων – Περιεχόμενο – Γνωστοποίηση στον ενδιαφερόμενο μέσω δημοσίευσως στην Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Επιτρέπεται – Δικαίωμα προσβάσεως στα έγγραφα – Δικαίωμα υποκείμενο σε σχετική αίτηση προς το Συμβούλιο [Αποφάσεις του Συμβουλίου (ΚΕΠΠΑ) 2016/475 και (ΚΕΠΠΑ) 2017/1084· κανονισμοί του Συμβουλίου 2016/468 και 2017/1071]*

(βλ. σκέψεις 252, 257, 258)

11. *Προσφυγή ακυρώσεως – Λόγοι – Παράβαση ουσιώδους τύπου – Παράβαση των διατάξεων του εσωτερικού κανονισμού του Συμβουλίου περί κυρώσεως των πράξεών του – Επίκληση ζημίας ή άλλων ελαττωμάτων, εκτός της απουσίας κυρώσεως – Δεν απαιτείται – Λόγος αυτεπαγγέλτως εξεταζόμενος από τον δικαστή (Άρθρα 263 και 297 § 2 ΣΛΕΕ· εσωτερικός κανονισμός του Συμβουλίου, άρθρο 15)*

(βλ. σκέψεις 269, 272-277, 295-297, 299, 304)

12. *Πράξεις των οργάνων – Αιτιολογία – Υποχρέωση – Περιεχόμενο – Απόφαση περί δεσμεύσεως κεφαλαίων κατά προσώπων ή οντοτήτων για τα οποία υφίστανται υπόνοιες ότι ενέχονται σε τρομοκρατικές δραστηριότητες – Απόφαση και αιτιολογική έκθεση που περιλαμβάνονται σε χωριστά έγγραφα – Χωριστή δημοσίευση για λόγους γενικού*

συμφέροντος – Τεκμήριο περί κυρώσεως της μη υπογεγραμμένης αιτιολογικής εκθέσεως – Δεν υφίσταται – Υποχρέωση κυρώσεως της αποφάσεως και της αιτιολογικής εκθέσεως [Αποφάσεις του Συμβουλίου (ΚΕΠΠΑ) 2016/475 και (ΚΕΠΠΑ) 2017/1084· κανονισμοί του Συμβουλίου 2016/468 και 2017/1071]

(βλ. σκέψεις 281, 282, 287)

Σύνοψη

Με την απόφασή του της 4ης Σεπτεμβρίου 2019, Hamas κατά Συμβουλίου (T-308/18, EU:T:2019:557), στο πλαίσιο προσφυγής ακυρώσεως δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τέσσερις πράξεις του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης του 2018¹ (στο εξής: προσβαλλόμενες πράξεις), με τις οποίες διατηρούνταν η επωνυμία της προσφεύγουσας, «“Hamas”, περιλαμβανομένης της “Hamas-Izz al-Din al-Qassem”», στους συνημμένους στις εν λόγω πράξεις καταλόγους προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που ενέχονται σε τρομοκρατικές πράξεις και θίγονται από τα μέτρα δεσμεύσεως κεφαλαίων και οικονομικών πόρων (στο εξής: επίμαχοι κατάλογοι). Το Συμβούλιο συμπεριέλαβε την επωνυμία της προσφεύγουσας στους επίμαχους καταλόγους βασιζόμενο σε τέσσερις εθνικές αποφάσεις, οι οποίες είχαν εκδοθεί από μια βρετανική αρχή και από αμερικανικές αρχές μεταξύ 1995 και 2001.

Επί της ουσίας, το Γενικό Δικαστήριο ακολούθησε την ίδια συλλογιστική με εκείνη που είχε ακολουθήσει στις αποφάσεις της 10ης Απριλίου 2019, Gamaa Islamiya Égypte κατά Συμβουλίου (T-643/16, EU:T:2019:238) και της 6ης Μαρτίου 2019, Hamas κατά Συμβουλίου (T-289/15, EU:T:2019:138). Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο εκτίμησε, καταρχάς, ότι η αιτιολογία των αμερικανικών αποφάσεων ήταν ανεπαρκής, με συνέπεια οι προσβαλλόμενες πράξεις να μην μπορούν να στηριχθούν σε αυτές. Επισήμανε, ωστόσο, ότι, όσον αφορά την εγγραφή της επωνυμίας της προσφεύγουσας στους επίμαχους καταλόγους, μόνη η απόφαση της βρετανικής αρχής αρκούσε για τη στήριξη των προσβαλλόμενων πράξεων. Κατά συνέπεια, το Γενικό Δικαστήριο συνέχισε την εξέταση της προσφυγής, περιοριζόμενο στην εξέταση των προσβαλλόμενων πράξεων κατά το μέρος που στηρίζονταν αρχικώς στη βρετανική απόφαση.

Εν συνεχεία, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε τους επτά από τους οκτώ λόγους τους οποίους είχε προβάλει η προσφεύγουσα και οι οποίοι αφορούσαν παράβαση του άρθρου 1, παράγραφος 4, της κοινής θέσεως 2001/931², παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως, «περιπτώσεις πλάνης περί το υποστατό των πραγματικών περιστατικών», παραβίαση της αρχής της μη επεμβάσεως, το ότι δεν ελήφθη επαρκώς υπόψη η εξέλιξη της καταστάσεως λόγω της παρόδου του χρόνου, παραβίαση της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας και προσβολή του δικαιώματος αποτελεσματικής δικαστικής προστασίας. Όσον αφορά το περιεχόμενο της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως που υπέχει το Συμβούλιο, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, στηριζόμενο στη νομολογία του Δικαστηρίου, ότι το Συμβούλιο δεν είναι υποχρεωμένο να αναφέρει, στις

¹ Απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2018/475 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 2018, σχετικά με την ενημέρωση του καταλόγου προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που υπάγονται στα άρθρα 2, 3 και 4 της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της απόφασης (ΚΕΠΠΑ) 2017/1426 (ΕΕ 2018, L 79, σ. 26)· εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/468 του Συμβουλίου, της 21ης Μαρτίου 2018, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και σχετικά με την κατάργηση του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 2017/1420 (ΕΕ 2018, L 79, σ. 7)· απόφαση (ΚΕΠΠΑ) 2018/1084 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουλίου 2018, σχετικά με την ενημέρωση του καταλόγου προσώπων, ομάδων και οντοτήτων που υπάγονται στα άρθρα 2, 3 και 4 της κοινής θέσης 2001/931/ΚΕΠΠΑ, για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση της απόφασης 2018/475 (ΕΕ 2018, L 194, σ. 144)· εκτελεστικός κανονισμός (ΕΕ) 2018/1071 του Συμβουλίου, της 30ής Ιουλίου 2018, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 2, παράγραφος 3, του κανονισμού (ΕΚ) 2580/2001, για τη λήψη ειδικών περιοριστικών μέτρων κατά ορισμένων προσώπων και οντοτήτων με σκοπό την καταπολέμηση της τρομοκρατίας και για την κατάργηση του εκτελεστικού κανονισμού 2018/468 (ΕΕ 2018, L 194, σ. 23).

² Κοινή θέση 2001/931/ΚΕΠΠΑ, για την εφαρμογή ειδικών μέτρων για την καταπολέμηση της τρομοκρατίας (ΕΕ 2001, L 344, σ. 93).

αιτιολογικές εκθέσεις των προσβαλλόμενων πράξεων, την πηγή των στοιχείων που επικαλείται προκειμένου να δικαιολογήσει τη διατήρηση του ονόματος του προσώπου ή της οντότητας σε κατάλογο περί δεσμεύσεως κεφαλαίων. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι εάν τα στοιχεία αυτά προέρχονται από εθνική απόφαση, το Συμβούλιο δεν είναι υποχρεωμένο να αποδείξει ότι η απόφαση αυτή εκδόθηκε από αρμόδια αρχή κατά την έννοια του άρθρου 1, παράγραφος 4, της κοινής θέσεως 2001/931³.

Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο ακύρωσε τις προσβαλλόμενες πράξεις κατά το μέρος που αφορούν τον προσφεύγοντα, λόγω μη προσήκουσας κύρωσης των αιτιολογικών εκθέσεων των προσβαλλομένων πράξεων, σύμφωνα με το άρθρο 297, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, ΣΛΕΕ και το άρθρο 15 του εσωτερικού κανονισμού του Συμβουλίου⁴.

Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, πρώτον, ότι ο προσφεύγων προέβαλε τον λόγο περί μη προσήκουσας κύρωσης των αιτιολογικών εκθέσεων σε απάντηση ερώτησης του Γενικού Δικαστηρίου, ενώ μπορούσε να τον έχει προβάλει με την προσφυγή. Ως εκ τούτου, ο λόγος αυτός πρέπει, καταρχήν, να κριθεί απαράδεκτος. Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι, δεδομένου ότι η μη προσήκουσα κύρωση συνιστά παράβαση ουσιώδους τύπου, ο λόγος αυτός είναι δημοσίας τάξεως και, ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο μπορεί να τον εξετάσει αυτεπαγγέλτως οποτεδήποτε. Αφού υπενθύμισε τη νομολογία του Δικαστηρίου σύμφωνα με την οποία η απαιτούμενη από τον εσωτερικό κανονισμό της Επιτροπής κύρωση συνιστά, κατά την έννοια του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, ουσιώδη τύπο, για την παράβαση του οποίου μπορεί να ασκηθεί προσφυγή ακυρώσεως, το Γενικό Δικαστήριο, στηριζόμενο στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, εφάρμοσε τη νομολογία αυτή στις πράξεις του Συμβουλίου.

Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε ότι, το διατακτικό και η αιτιολογία μιας πράξης συναποτελούν ένα αδιαίρετο σύνολο, όσον αφορά την εφαρμογή των διατάξεων περί κυρώσεως των πράξεων και, για τον λόγο αυτόν, καμία διάκριση δεν μπορεί να γίνει μεταξύ των λόγων και του διατακτικού μιας πράξεως. Το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε εκ των προεκτεθέντων ότι, οσάκις η πράξη και η αιτιολογική έκθεση περιλαμβάνονται σε διαφορετικά έγγραφα, αυτά πρέπει αμφότερα να κυρωθούν, όπως απαιτούν οι οικείες διατάξεις, χωρίς η υπογραφή επί του ενός να συνιστά, μαχητό ή αμάχητο, τεκμήριο ότι και το δεύτερο έγγραφο έχει επίσης κυρωθεί. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, τέλος, ότι η συγκεκριμένη διατύπωση δεν μπορεί να αντικατασταθεί από την περιγραφή της διαδικασίας που ακολούθησε το Συμβούλιο για την έκδοση των πράξεων αυτών. Ειδικότερα, το Συμβούλιο δεν μπορεί να παραλείψει τη διατύπωση αυτή για τον λόγο ότι τηρήθηκαν οι διαδικαστικοί κανόνες που προβλέπονται από τον εσωτερικό κανονισμό.

³ Κατά τη διάταξη αυτή, οι κατάλογοι περί δεσμεύσεως κεφαλαίων καταρτίζονται βάσει συγκεκριμένων πληροφοριών ή στοιχείων του σχετικού φακέλου που δείχνουν ότι έχει ληφθεί απόφαση από αρμόδια αρχή έναντι συγκεκριμένων προσώπων και οντοτήτων, η οποία είτε αφορά την έναρξη ανακριτικών πράξεων ή την άσκηση ποινικής δίωξης για τρομοκρατική πράξη ή για απόπειρα τελέσεως ή για τη συμμετοχή ή τη διευκόλυνση μιας τέτοιας πράξεως, βάσει σοβαρών και αξιόπιστων αποδείξεων ή ενδείξεων, είτε αφορά καταδίκη λόγω τέτοιων πράξεων.

⁴ Απόφαση 2009/937/ΕΕ του Συμβουλίου, της 1ης Δεκεμβρίου 2009, για τη θέσπιση του εσωτερικού του κανονισμού (ΕΕ 2009 L 325, σ. 35).